

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2023 m. sausio 26 d.¹

Byla C-689/21

X

prieš

Udlændinge- og Integrationsministeriet

(*Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – SESV 20 straipsnis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis – Valstybės narės ir trečiosios šalies pilietybė – Valstybės narės pilietybės netekimas pagal įstatymą sulaukus 22 metų, kai nėra faktinio ryšio su ja ir jeigu iki tos datos nepateikiama prašymo išsaugoti pilietybę – Sąjungos pilietybės netekimas – Netekimo pasekmių vertinimas pagal proporcingumo principą, atsižvelgiant į Sąjungos teisę“

I. Įvadas

1. Valstybės narės nacionalinės teisės aktuose numatyta, kad tam tikromis sąlygomis tos valstybės narės piliečiai pagal įstatymą netenka pilietybės sulaukę 22 metų, kai nėra faktinio ryšio su ja ir jeigu iki tos datos nepateikiama prašymo išsaugoti pilietybę. Netekęs pilietybės atitinkamas asmuo praranda Sąjungos piliečio statusą, o nacionalinės institucijos netikrina, ar atsižvelgiant į Sąjungos teisę šio statuso netekimo pasekmės asmens padėčiai yra proporcingos, kai jis ši prašymą pateikia jau sulaukęs 22 metų.
2. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar tokie nacionalinės teisės aktai atitinka SESV 20 straipsnį, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsniu.
3. Ši byla yra ketvirtoji nagrinėjant problematiką, susijusią su valstybių narių pareigomis dėl pilietybės įgijimo ir netekimo pagal Sąjungos teisę; pirmoji šios srities byloje buvo priimtas Sprendimas *Rottmann*². Teisingumo Teismas šiame sprendime įtvirtintą jurisprudenciją patvirtino sprendimuose *Tjebbes ir kt.*³ ir *Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas)*⁴. Nagrinėjama byla suteikia Teisingumo Teismui progą dar kartą išanalizuoti

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² 2010 m. kovo 2 d. sprendimas (C-135/08, EU:C:2010:104; toliau – Sprendimas *Rottmann*).

³ 2019 m. kovo 12 d. sprendimas (C-221/17, EU:C:2019:189; toliau – Sprendimas *Tjebbes ir kt.*).

⁴ 2022 m. sausio 18 d. sprendimas (C-118/20, EU:C:2022:34; toliau – Sprendimas *Wiener Landesregierung*).

valstybės narės pilietybės netekimo pagal įstatymą, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, sąlygas, atsižvelgiant į Sąjungos teisėje numatytus reikalavimus, Teisingumo Teismo išaiškintus Sprendime *Tjebbes ir kt.*

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. SESV 20 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta Sąjungos pilietybė ir numatyta, kad „kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę“, yra Sąjungos pilietis. SESV 20 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta, kad Sąjungos piliečiai turi „teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“.

5. Pagal Chartijos 7 straipsnį kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.

B. Danijos teisė

6. Pagrindinei bylai taikytinos redakcijos 2004 m. birželio 7 d. *Lov nr. 422 om dansk indfødsret, lovbekendtgørelse* (Danijos pilietybės įstatymas, Kodifikavimo įstatymas Nr. 422; toliau – Pilietybės įstatymas) 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Užsienyje gimęs asmuo, niekada nuolat negyvenęs Danijoje, taip pat joje negyvenęs tokiomis aplinkybėmis, kurios rodytų glaudų ryšį su Danija, praranda Danijos pilietybę sulaukęs 22 metų amžiaus, išskyrus atvejus, kai dėl to jis tampa asmeniu be pilietybės. Pabėgėlių, migrantų ir integracijos reikalų ministras arba kitas jo įgaliotas asmuo gali leisti išsaugoti pilietybę, remdamasis iki tos datos pateiktu prašymu.“

7. 2015 m. spalio 13 d. *Cirkulæreskrivelse nr. 10873 om naturalisation* (Aplinkraštis dėl natūralizacijos Nr. 10873) buvo iš dalies pakeistas 2016 m. kovo 16 d. Aplinkraščiu Nr. 9248 (toliau – Aplinkraštis dėl natūralizacijos).

8. Pagal šį aplinkraštį buvę Danijos piliečiai, netekę Danijos pilietybės pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, iš esmės turi atitikti bendrąsias Danijos pilietybės įgijimo sąlygas, kurių reikalaujama įstatyme. Tai reiškia, kad asmenys, atitinkantys tame aplinkraštyje nustatytas sąlygas, susijusias su gyvenimu šalyje, amžiumi, nepriekaištingu elgesiu, skolomis valdžios institucijoms, savarankiškumu, darbu, danų kalbos mokėjimu ir susipažinimu su Danijos visuomene, kultūra bei istorija, patenka į Danijos vyriausybės įstatymo dėl pilietybės suteikimo projekto taikymo sritį. To aplinkraščio 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pateikdamas natūralizacijos prašymą pareiškėjas turi gyventi šalies teritorijoje. Aplinkraščio 7 straipsnyje reikalaujama, kad pareiškėjas nepertraukiamai būtų gyvenęs šalyje devynerius metus.

9. Pagal to paties aplinkraščio 13 straipsnį, siejamą su jo 1 priedo 3 punktu, bendrieji gyvenimo šalyje reikalavimai gali būti sušvelninti asmenims, kurie anksčiau turėjo Danijos pilietybę arba yra danų kilmės.

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

10. Pareiškėja pagrindinėje byloje, gimusi 1992 m. spalio 5 d. Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV), nuo gimimo turi Danijos ir JAV pilietybes ir niekada negyveno Danijoje. Ji turi JAV gyvenančius brolių ir seserį, iš kurių vienas yra Danijos pilietis, ir neturi tėvų, brolių ar seserų Danijoje.

11. 2014 m. lapkričio 17 d. pareiškėja pagrindinėje byloje, sulaukusi 22 metų amžiaus, pateikė *Udlændinge – og Integrationsministeriet* (Imigracijos ir integracijos ministerija) prašymą išduoti pažymėjimą dėl Danijos pilietybės išsaugojimo. Remdamasi prašyme pateikta informacija ši ministerija nustatė, kad pareiškėja iki sukankant 22 metams Danijoje gyveno ne daugiau kaip 44 savaites. Be to, pareiškėja pagrindinėje byloje nurodė, kad Danijoje gyveno penkias savaites po to, kai jai sukako 22 metai, ir kad 2015 m. ji buvo Danijos moterų nacionalinės krepšinio rinktinės narė. Ji taip pat pažymėjo, kad 2005 m. maždaug 3–4 savaites praleido Prancūzijoje. Vis dėlto nėra jokių duomenų, kad be šios valstybės ji būtų gyvenusi kitos Sąjungos valstybės narės teritorijoje.

12. 2017 m. sausio 31 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas) Imigracijos ir integracijos ministerija informavo pareiškėją pagrindinėje byloje, kad pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį ji neteko Danijos pilietybės sukakus 22 metams ir negali prašyti taikyti šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatytos išimties, nes prašymas dėl Danijos pilietybės išsaugojimo pateiktas po to, kai jai suėjo 22 metai. Tame sprendime, be kita ko, nurodyta, kad pareiškėja pagrindinėje byloje, sulaukusi 22 metų amžiaus, Danijos pilietybės neteko dėl to, kad niekada nuolat negyveno Danijoje, taip pat joje negyveno tokiomis aplinkybėmis, kurios rodytų glaudų ryšį su šia valstybe nare, ir apskritai iki 22 metų amžiaus šalies teritorijoje iš viso gyveno ne ilgiau kaip 44 savaites.

13. 2018 m. vasario 9 d. pareiškėja pagrindinėje byloje pateikė *Københavns byret* (Kopenhagos apylinkės teismas, Danija) prašymą panaikinti ginčijamą sprendimą ir iš naujo išnagrinėti bylą. 2020 m. balandžio 3 d. nutartimi byla buvo perduota *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija), šis nusprendė ją nagrinėti kaip pirmoji instancija.

14. Tokiomis aplinkybėmis *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas) 2021 m. spalio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. lapkričio 16 d., nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal SESV 20 straipsnį, siejamą su [Chartijos] 7 straipsniu, draudžiamas toks valstybės narės teisinis reglamentavimas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurį ne šioje valstybėje narėje gimę asmenys, kurie niekada nuolat negyveno šioje valstybėje narėje ir joje taip pat negyveno tokiomis aplinkybėmis, kurios rodytų glaudų ryšį su ja, remiantis įstatymu iš esmės netenka tos valstybės narės pilietybės sulaukę 22 metų amžiaus, todėl asmenys, kurie neturi kitos valstybės narės pilietybės, praranda Sąjungos piliečio statusą ir su juo siejamas teises, atsižvelgiant į tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamame teisiniame reglamentavime nustatyta, kad:

- a) glaudus ryšys su valstybe nare preziumuojamas pirmiausia tada, kai toje valstybėje narėje bendrai pragyventa vienus metus;
- b) jeigu prašymas dėl pilietybės išsaugojimo pateikiamas iki asmeniui sukaks 22 metai, gali būti suteiktas leidimas išsaugoti valstybės narės pilietybę ne tokiomis griežtomis sąlygomis, todėl kompetentingos institucijos turi išnagrinėti pilietybės netekimo pasekmes; ir

c) atitinkamam asmeniui sulaukus 22 metų amžiaus, prarasta pilietybė gali būti grąžinta tik natūralizacijos būdu, tam keliami tam tikri reikalavimai, įskaitant reikalavimą nepertraukiamai gyventi valstybėje narėje ilgą laiką, tačiau gyvenimo valstybėje narėje laikotarpis gali būti kažkiek sutrumpintas buvusiems šios valstybės narės piliečiams?“

15. Rašytines pastabas pateikė pareiškėja pagrindinėje byloje, Danijos ir Prancūzijos vyriausybės bei Europos Komisija. Tų pačių šalių, išskyrus Prancūzijos vyriausybę, atstovai dalyvavo 2022 m. spalio 4 d. vykusiame teismo posėdyje ir žodžiu atsakė į Teisingumo Teismo jiems pateiktus klausimus.

IV. Teisinė analizė

16. Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 20 straipsnis, siejamas su Chartijos 7 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiami valstybės narės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad asmuo tam tikromis sąlygomis pagal įstatymą netenka šios valstybės narės pilietybės sulaukęs 22 metų, kai nėra faktinio ryšio su ta valstybe ir jeigu iki sueinant tokiam amžiui nebuvo pateikta prašymo išsaugoti pilietybę, o asmenys, neturintys kitos valstybės narės pilietybės, dėl pilietybės netekimo praranda Sąjungos piliečio statusą bei su juo susijusias teises, ir netekimo pasekmės jų situacijai pagal Sąjungos teisę nėra individualiai vertinamos atsižvelgiant į proporcingumo principą tuo atveju, jei prašymas išsaugoti pilietybę pateikiamas sulaukus 22 metų.

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje numatytos tvarkos, pagal kurią Danijos pilietybės netenkama sulaukus 22 metų amžiaus, atitiktis SESV 20 straipsniui, siejamam su Chartijos 7 straipsniu, nes, pirma, pilietybės, taigi, ir Sąjungos piliečio statuso, netenkama automatiškai ir šioje nuostatoje nenumatyta išimčių, ir, antra, sulaukus tokio amžiaus susigrąžinti pilietybę natūralizacijos tvarka yra sunku.

18. Savo analizėje visų pirma nurodysiu su pagrindine byla susijusius aspektus, kuriuos laiku svarbiais Teisingumo Teisme nagrinėjamai bylai (A skirsnis). Tada pateiksiu pagrindines Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl Sąjungos piliečio statuso netekimo pateiktas gaires, be kita ko, įtvirtintas Sprendime *Tjebbes ir kt.*, dėl kurio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suabejojo, ar Danijos pilietybės netekimo tvarka atitinka Sąjungos teisę (B skirsnis). Galiausiai atsižvelgdamas į šią jurisprudenciją išnagrinėsiu prejudicinį klausimą: daugiausia dėmesio skirsiu, pirma, analizei, ar bendrojo intereso tikslas, kurio siekiama nagrinėjamuose teisės aktuose numačius Danijos pilietybės netekimą, yra teisėtas, ir, antra, patikrai, ar pilietybės netekimas, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, yra proporcingas atsižvelgiant į Sąjungos teisę (C skirsnis).

A. Dėl pagrindinės bylos aspektų, svarbių Teisingumo Teisme nagrinėjamai bylai

1. Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos Danijos pilietybės netekimo tvarkos ypatumų

19. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyto teisinio pagrindo matyti, kad Danijos pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarka nustatyta, pirma, Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje ir Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinėje praktikoje,

susijusioje su šios nuostatos taikymu⁵, antra, Aplinkraštyje dėl natūralizacijos, kuriame numatytos buvusių Danijos piliečių, netekusių Danijos pilietybės pagal šią nuostatą, pilietybės susigrąžinimo sąlygos.

20. Pirma, dėl Pilietybės įstatymo primenu, kad jo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta, jog Danijos pilietybės pagal įstatymą netenka bet kuris 22 metų sulaukęs Danijos pilietis, kuris yra „užsienyje gimęs asmuo, niekada negyvenęs Danijoje, taip pat joje negyvenęs tokiomis aplinkybėmis, kurios rodytų glaudų ryšį su Danija, <...> išskyrus atvejus, kai dėl to jis tampa asmeniu be pilietybės“⁶. Vis dėlto šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatyta tos taisyklės išimtis, t. y. tai, kad tokie piliečiai gali pateikti Imigracijos ir integracijos ministerijai prašymą dėl Danijos pilietybės išsaugojimo *iki jiems sukanka 22 metai*.

21. Antra, dėl Imigracijos ir integracijos ministerijos *administracinės praktikos*, susijusios su Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies taikymu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė toliau nurodytas pastabas.

22. Visų pirma dėl Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatytos taisyklės jis nurodė, kad taikant byloje nagrinėjamą gyvenimo šalyje kriterijų daromas skirtumas pagal tai, ar asmuo iki 22 metų amžiaus Danijoje gyveno bent vienus metus, ar trumpiau. Pirmuoju atveju Imigracijos ir integracijos ministerija pripažįsta, kad egzistuoja „pakankamai glaudus ryšys“ su Danija, siekiant išsaugoti Danijos pilietybę. Vis dėlto antruoju atveju glaudaus ryšio reikalavimai pagal šią administracinę praktiką yra griežtesni⁷. Pareiškėjas turi pagrįsti, kad, nepaisant to, kad šalyje jis gyveno trumpiau nei vienus metus, vis dėlto jį sieja „ypač glaudūs ryšiai su Danija“. Šiuo požiūriu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, remiantis Pilietybės įstatymo parengiamaisiais darbais⁸, tokį laikotarpį gyventi šalyje galima atliekant tam tikros trukmės karinę tarnybą, studijuojant aukštojo mokslo įstaigoje, tam tikrą laiką mokantis ar periodiškai atostogaujant.

23. Be to, dėl Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatytos išimties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad pagal Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinę praktiką, jeigu neįvykdytos nuolatinio gyvenimo ar gyvenimo šalyje sąlygos ir *jeigu prašymas pateiktas nesulaukus 22 metų*⁹, daugiausia dėmesio skiriama kitiems aspektams, pavyzdžiui, bendrai pareiškėjo gyvenimo Danijoje trukmei, tam, kiek kartų jis buvo atvykęs į šią valstybę narę, aplinkybei, ar taip atvykęs jis buvo prieš pat sukankant 22 metams, ar daug anksčiau, taip pat tam, ar pareiškėjas laisvai kalba danų kalba ir ar jį su šia valstybe nare sieja tam tikras ryšys.

⁵ Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinė praktika, susijusi su Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies taikymu, grindžiama šios nuostatos parengiamaisiais darbais.

⁶ Dėl gyvenamosios vietos kriterijaus, kuris šioje byloje nenagrinėjamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad pagal Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinę praktiką šis kriterijus yra įvykdytas, kai Centriniam asmenų registre (CPR) *gyvenamoji vieta užregistruota* ne trumpiau kaip tris mėnesius iki sukankant 22 metams arba kai atitinkamas asmuo gali įrodyti, kad jis ne trumpiau kaip tris mėnesius iš eilės iki sukankant minėtam amžiui turėjo *gyvenamąją vietą (adresą)* Danijoje ir šioje vietoje iš pat pradžių buvo numatęs gyventi ne trumpiau kaip tris mėnesius. Tas teismas teigia, kad gyvenimas Suomijoje arba Švedijoje ne trumpiau kaip septynerius metus prilyginamas gyvenimui Danijoje.

⁷ Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nagrinėjamu atveju pagal Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinę praktiką daug dėmesio gali būti skiriama tam, ar pareiškėja šalyje gyveno prieš pat jai sukankant 22 metams, ar daug anksčiau, ar ji joje gyveno dėl to, kad pati norėjo atvykti į Daniją, ar visų pirma dėl to, kad taip nusprendė tėvai arba darbdavys.

⁸ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 2004 m. sausio 28 d. Įstatymo Nr. L 138 projekto aiškinamojo rašto 2.2.2 skirsniu dėl Pilietybės įstatymo 8 straipsnio.

⁹ Reikia priminti, kad tokia sąlyga nustatyta Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje.

24. Galiausiai, kalbant apie prašymus dėl pilietybės išsaugojimo, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo perduotos informacijos matyti, kad Imigracijos ir integracijos ministerija tokius prašymus nagrinėja išskirdama tris atvejus – ji atsižvelgia į tai, ar pateikdamas prašymą pareiškėjas yra jaunesnis nei 21 metų, 21–22 metų ar vyresnis nei 22 metų. Jeigu pareiškėjas yra jaunesnis nei 21 metų, ši ministerija jam tiesiog išduoda pilietybės pažymėjimą ir tai nedaro poveikio tam, kad jis gali prarasti Danijos pilietybę pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnį; tai, kaip teigia šis teismas, reiškia, kad ministerija sprendžia ne dėl to, ar pareiškėjas išsaugo Danijos pilietybę, o tik dėl to, ar jis šią pilietybę turi. Teismas teigia, kad taip yra todėl, kad pagal tos pačios ministerijos praktiką pilietybės išsaugojimo klausimas turi būti vertinamas *kuo labiau priartėjus terminui, kai asmeniui sueina 22 metai*.

25. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nors ši Danijos administracinė praktika ir toliau buvo taikoma, nepaisant to, kad paskelbus sprendimą pagrindinėje byloje priimtas Sprendimas *Tjebbes ir kt.*, Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalis vis dėlto buvo iš dalies pakeista. Jis nurodo, kad dėl šio pakeitimo tuo atveju, jeigu prašymas dėl pilietybės išsaugojimo pateiktas *nesulaukus 22 metų amžiaus*, Imigracijos ir integracijos ministerija dabar turi atsižvelgti į keletą papildomų aspektų, siekdama individualiai išnagrinėti Danijos pilietybės, taigi, ir Sąjungos pilietybės, netekimo pasekmes pagal Sąjungos teisę. Šiuo klausimu ministerija turi įvertinti, ar tos pasekmės yra proporcingos atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės aktų siekiamą tikslą, t. y. kad su Danija jos piliečius sietų faktinis ryšys.

26. Trečia, dėl *Aplinkraščio dėl natūralizacijos* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad buvę Danijos piliečiai, netekę Danijos pilietybės pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, turi galimybę prašyti Danijos pilietybės natūralizacijos tvarka ir kad tokiu atveju jie iš esmės turi atitikti keletą bendrųjų Danijos pilietybės įgijimo sąlygų, nustatytų šiame įstatyme¹⁰. Vis dėlto tokiems piliečiams gali būti sušvelnintos sąlygos, susijusios su reikalavimu nepertraukiamai būti gyvenus Danijoje devynerius metus¹¹. Iš teismo pateiktos informacijos matyti, kad, pirma, toks sušvelninimas taikomas labai ribotai ir, antra, tai nekeičia aplinkybės, kad pagal aplinkraščio 5 straipsnio 1 dalį pareiškėjas turi gyventi šalies teritorijoje tuo metu, kai pateikia prašymą¹².

2. Dėl pareiškėjos pagrindinėje byloje situacijos

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dėl pareiškėjos pagrindinėje byloje situacijos nurodė tokias faktines aplinkybes: ji turi dvigubą Danijos ir JAV pilietybę; ji gimė JAV ir niekada nuolat negyveno Danijoje; vis dėlto ji gyveno šioje valstybėje narėje 44 savaites iki sukankant 22 metams ir 5 savaites po to; pareiškėja pateikė Imigracijos ir integracijos ministerijai prašymą dėl pilietybės išsaugojimo, praėjus 43 dienoms po to, kai jai sukako 22 metai; ginčijamam sprendimui ji buvo informuota apie tai, kad, pirma, pagal įstatymą ji neteko Danijos pilietybės sukakus 22 metams, nes jos nesieja faktinis ryšis su šalimi ir iki šios datos nepateikta prašymo dėl pilietybės išsaugojimo pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, ir, antra, kad jai netaikoma šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatyta išimtis, nes jos prašymas buvo pateiktas *po to*, kai jai sukako 22 metai.

¹⁰ Dėl bendrųjų sąlygų žr. šios išvados 8 punktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Konstitucijos 44 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog nė vienas užsienietis negali įgyti Danijos pilietybės kitaip nei pagal įstatymą. Taigi natūralizacijos tvarka pilietybė turi būti įgyjama pagal įstatymą ir aiškiai nurodomas kiekvieno natūralizuojamo asmens vardas ir pavardė.

¹¹ Šiuo klausimu žr. išvados 9 punktą.

¹² Dėl Imigracijos ir integracijos ministerijos administracinės praktikos, susijusios su „gyvenamosios vietos“ kriterijumi, žr. šios išvados 10 išnašą.

B. Dėl pagrindinių Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su Sąjungos piliečio statuso praradimu, pateiktų gairių

28. Toliau nurodysiu Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su Sąjungos piliečio statuso praradimu, ir jos pokyčius, kurie svarbūs nagrinėjant šią bylą.

1. Sprendimas „Rottmann“: teisminės kontrolės principo įtvirtinimas atsižvelgiant į Sąjungos teisę

29. Sprendime *Rottmann*¹³, kuriame buvo nagrinėjamas Vokietijos institucijų sprendimas panaikinti natūralizacijos tvarka įgytą pilietybę, Teisingumo Teismas visų pirma patvirtino praėjusio amžiaus dešimtajame dešimtmetyje nustatytą principą¹⁴, kad valstybių narių kompetencija pilietybės igijimo ir netekimo srityje turi būti įgyvendinama *laikantis Sąjungos teisės*¹⁵. Vėliau jis patikslino šio principo taikymo sritį ir nurodė: „faktas, kad klausimas priklauso valstybių narių kompetencijai, neriboja principo, kad į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose situacijose atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos turi atitikti Sąjungos teisę“¹⁶. Taigi Teisingumo Teismas pripažino, kad atsižvelgiant į tai, jog pagal SESV 20 straipsnį suteikiamas Sąjungos piliečio statusas yra labai svarbus, Sąjungos piliečio, kurio atžvilgiu valstybės narės institucijos priima sprendimą atimti natūralizacijos tvarka įgytą pilietybę ir kuris dėl tokio sprendimo, netekęs iš pradžių turėtos kitos valstybės narės pilietybės, atsiduria situacijoje, galinčioje lemti šio statuso ir su juo susijusių teisių praradimą, situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes priklauso Sąjungos teisės sričiai¹⁷.

30. Teisingumo Teismas taip pat įtvirtino principą, kad Sąjungos piliečių atžvilgiu įgyvendinant tokią kompetenciją, kai daromas poveikis Sąjungos teisės sistemos suteiktoms ir saugomoms pagrindinėms teisėms, kaip yra sprendimo atimti natūralizacijos tvarka įgytą pilietybę atveju, gali būti taikoma *teisminė kontrolė dėl atitikties Sąjungos teisei*¹⁸. Taigi Teisingumo Teismas, padaręs išvadą, kad sprendimas atimti natūralizacijos tvarka įgytą pilietybę, nes ji įgyta apgaulės būdu, iš esmės yra teisėtas¹⁹, nurodė, kad vis dėlto gali būti patikrinta, ar šis sprendimas atitinka proporcingumo principą, siekiant „atsižvelgti į tokio sprendimo galimas *pasekmes* suinteresuotam asmeniui ir tam tikrais atvejais jo šeimos nariams, kiek tai susiję su teisių, kuriomis naudojasi kiekvienas Sąjungos pilietis, praradimu“²⁰.

¹³ Primenu, kad J. Rottmann Vokietijos pilietybę natūralizacijos tvarka igijo nesąžiningai.

¹⁴ Žr. 1992 m. liepos 7 d. Sprendimą *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295, 10 punktas), kuriame numatyta: „pagal tarptautinę teisę pilietybės igijimo ir netekimo sąlygų nustatymas priklauso kiekvienos valstybės narės kompetencijai, kuri turi būti įgyvendinama laikantis Sąjungos teisės“. Kursyvu išskirta mano. Primenu, kad šią mintį Teisingumo Teismas jau buvo pateikęs 1979 m. vasario 7 d. Sprendime *Auer* (136/78, EU:C:1979:34, 28 punktas) ir 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendime *Airola / Komisija* (72/80, EU:C:1981:267, 8 ir paskesni punktai). Iš tiesų tai yra bendrasis Sąjungos teisės principas, taikomas Sąjungos pilietybės srityje.

¹⁵ Sprendimo *Rottmann* 39 ir 45 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

¹⁶ Sprendimo *Rottmann* 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Primenu, kad šio sprendimo 41 punkte Teisingumo Teismas rėmėsi suformuota jurisprudencija, susijusia su situacijomis, kai nacionalinei kompetencijai priklausančioje srityje priimti teisės aktai vertinami atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Taip pat žr. generalinio advokato M. Poiares Maduro išvadą toje byloje (C-135/08, EU:C:2009:588, 20 punktas).

¹⁷ Sprendimo *Rottmann* 42 ir 43 punktai.

¹⁸ Sprendimo *Rottmann* 48 punktas.

¹⁹ Sprendimo *Rottmann* 54 punktas. Taip pat žr. 51–53 punktus.

²⁰ Sprendimo *Rottmann* 56 punktas. Kursyvu išskirta mano.

31. Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 20 straipsnį valstybei narei nedraudžiama atimti iš Europos Sąjungos piliečio tos valstybės narės natūralizacijos tvarka suteiktos pilietybės, jeigu ji gauta apgaule, *su sąlyga*, kad toks sprendimas atimti pilietybę nepažeidžia proporcingumo principo²¹.

32. Ši jurisprudencija buvo patvirtinta ir keliais aspektais papildyta dviem vėlesniais Teisingumo Teismo sprendimais.

2. Sprendimas „Tjebbes ir kt.“: Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmių individualaus nagrinėjimo svarba tikrinant atitiktį proporcingumo principui

33. Sprendime *Tjebbes ir kt.*, kuriame pagal Sąjungos teisę buvo nagrinėjama bendroji sąlyga dėl suinteresuotųjų asmenų turimos Nyderlandų pilietybės²², taigi, ir Sąjungos piliečio statuso²³, netekimo pagal įstatymą, Teisingumo Teismas, pateikdamas argumentus, visų pirma patvirtino ankstesnėje jurisprudencijoje nustatytą principą²⁴. Remdamasis Sprendimo *Rottmann* 42 ir 45 punktais Teisingumo Teismas nurodė, kad Sąjungos piliečių, kurie turi *tik vienos valstybės narės* pilietybę ir netekę šios pilietybės kartu *netenka* ir pagal SESV 20 straipsnį suteikiamo *Sąjungos piliečio statuso* bei su juo susijusių teisių, situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, todėl įgyvendindamos savo kompetenciją pilietybės srityje valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės²⁵.

34. Konkrečiau kalbant, pirma, priminęs, kad įgyvendindama savo kompetenciją apibrėžti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas valstybė narė gali pagrįstai manyti, jog pilietybė rodo jos ir piliečių faktinį ryšį, taigi gali susieti pilietybės netekimą su tuo, kad tokio ryšio nėra arba jis nutrūko²⁶, Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei iš esmės nedraudžiama, esant tokiems atvejams, kaip nurodyti atitinkamose nacionalinės teisės normose, numatyti pilietybės netekimo dėl bendrojo intereso priežasčių, net jei dėl to atitinkamas asmuo netenka Sąjungos piliečio statuso²⁷.

35. Antra, pabrėžęs, kaip svarbu, kad tokiais atvejais kompetentingos nacionalinės institucijos ir nacionaliniai teismai paisytų proporcingumo principo, Teisingumo Teismas vis dėlto nurodė, kad valstybės narės pilietybės netekimas pagal įstatymą būtų nesuderinamas su proporcingumo principu, jei pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas jokiais atvejais nebūtų įmanoma *kiekvienam konkrečiam atveju įvertinti* šio pilietybės netekimo pasekmių suinteresuotųjų asmenų situacijai, atsižvelgiant į Sąjungos teisę²⁸.

36. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tuo remiantis darytina išvada, jog, esant tokiai situacijai, kai valstybės narės pilietybės netenkama pagal įstatymą ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, kompetentingos nacionalinės institucijos ir teismai turi turėti galimybę kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti *tokio* pilietybės *netekimo pasekmes* ir prireikus *ex tunc grąžinti*

²¹ Sprendimas *Rottmann* 59 punktas ir rezoliucinė dalis.

²² Pilietybės netenkama, kai bet kuris Nyderlandų pilietis, taip pat turintis ir kitos valstybės narės pilietybę, nepatraukiamai dešimt metų gyvena ne Nyderlanduose ir ne *teritorijose, kurioms taikoma ES sutartis*.

²³ Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Rottmann*, buvo nagrinėjamas individualus sprendimas atimti pilietybę, pagrįstas suinteresuotojo asmens elgesiu.

²⁴ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

²⁵ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 32 punktas.

²⁶ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 35 punktas. Taip pat žr. Sprendimo *Rottmann* 51 punktą.

²⁷ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 39 punktas.

²⁸ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 40 ir 41 punktai.

suinteresuotajam asmeniui *pilietybę*, kai jis paprašo išduoti kelionės dokumentą ar bet kurią kitą jo pilietybę patvirtinantį dokumentą²⁹. Jis pridūrė, kad vertindamos proporcingumą kompetentingos nacionalinės institucijos ir nacionaliniai teismai turi įsitikinti, kad toks pilietybės netekimas atitinka Chartijoje garantuojamas pagrindines teises, kurių paisymą užtikrina Teisingumo Teismas, ypač teisę į pagarbą šeimos gyvenimui, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje³⁰.

37. Sprendimuose *Rottmann* ir *Tjebbes ir kt.* suformuota jurisprudencija buvo patvirtinta Sprendimu *Wiener Landesregierung*, kuriame Teisingumo Teismas padarė aiškią išvadą, kad toje byloje ginčytas sprendimas neatitinka proporcingumo principo.

3. Sprendimas „Wiener Landesregierung“: byloje ginčyto sprendimo neatitiktis proporcingumo principui

38. Remiuosi savo išvadoje byloje *Wiener Landesregierung*³¹ pateiktais argumentais ir aiškumo sumetimais dabar tik trumpai priminsiu Sprendimo *Wiener Landesregierung* aplinkybes ir motyvus, naudingus analizuojant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus nagrinėjamoje byloje.

39. Toje byloje Austrijos teismas norėjo sužinoti, ar asmens, kuris turėjo tik vienos valstybės narės pilietybę, jos atsisakė ir dėl to neteko Sąjungos piliečio statuso, siekdamas įgyti Austrijos pilietybę, atitinkamai gavęs Austrijos institucijų garantiją, kad prašoma pilietybė bus suteikta, ir kuris prarado galimybę vėl atgauti Sąjungos piliečio statusą vėliau atšaukus šią garantiją, situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė teigiamai ir taip patvirtino, kad tokiu atveju taikytina Sąjungos teisė³².

40. Austrijos teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar priimančiosios valstybės narės kompetentingos institucijos ir prireikus nacionaliniai teismai turi patikrinti, ar sprendimas atšaukti garantiją dėl šios valstybės narės pilietybės suteikimo, dėl kurio atitinkamas asmuo galutinai netenka Sąjungos piliečio statuso, atitinka proporcingumo principą, atsižvelgiant į sprendimo pasekmes to asmens padėčiai. Teisingumo Teismas į šį klausimą taip pat atsakė teigiamai ir patvirtino, kad priimančiosios valstybės narės nacionaliniai teismai privalo patikrinti, ar nagrinėjamas nacionalinis sprendimas atitinka proporcingumo principą³³.

41. Norėčiau atkreipti dėmesį į tam tikrus šio sprendimo aspektus.

42. Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjant, ar laikomasi Sąjungos teisėje įtvirtinto proporcingumo principo, svarbu įvertinti individualią suinteresuotojo asmens situaciją ir prireikus jo šeimos situaciją³⁴. Šiuo klausimu jis visų pirma pakartojo suformuotą savo

²⁹ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 42 punktą ir rezoliucinę dalį.

³⁰ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 45 punktą ir rezoliucinę dalį.

³¹ C-118/20, EU:C:2021:530. Žr. 47 ir paskesnius punktus.

³² Sprendimo *Wiener Landesregierung* 44 punktą ir rezoliucinės dalies 1 punktą.

³³ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 58 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija. Pažymėtina, kad šio sprendimo 49 punkte nagrinėdamas antrąjį prejudicinį klausimą Teisingumo Teismas, remdamasis Sprendimo *Rottmann* 62 punktu, nurodė, kad iš Sąjungos teisės kylantys principai dėl valstybių narių kompetencijos pilietybės srityje ir jų pareigos įgyvendinti šią kompetenciją laikantis Sąjungos teisės taikomi tiek priimančiajai valstybei narei, tiek kilmės pilietybės valstybei narei.

³⁴ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 59 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija.

jurisprudenciją, pagal kurią kompetentingos institucijos ir prireikus nacionaliniai teismai turi įsitikinti, kad atitinkamas nacionalinis sprendimas atitinka Chartijoje garantuojamas pagrindines teises, ypač teisę į pagarbą šeimos gyvenimui, įtvirtintą šios Chartijos 7 straipsnyje³⁵.

43. Antra, išnagrinėjęs Austrijos vyriausybės motyvus, kuriais ji grindė nacionalinį sprendimą, nulėmusį Sąjungos piliečio statuso praradimą³⁶, Teisingumo Teismas pripažino, kad atsižvelgiant į sprendimo atšaukti garantiją dėl Austrijos pilietybės suteikimo, dėl kurio galutinai prarandamas Sąjungos piliečio statusas, sukeltas reikšmingas pasekmes atitinkamo asmens padėčiai, visų pirma susijusias su įprastu jo šeimos gyvenimu ir įprasta profesine veikla, šis sprendimas nėra proporcingas to asmens padarytų nusižengimų sunkumui³⁷. Taigi jis nusprendė, kad „suderinamumo su proporcingumo principu reikalavimas *neįvykdytas*, jei toks sprendimas grindžiamas administraciniais Kelių eismo taisyklių pažeidimais, už kuriuos pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus skiriamos tik piniginės sankcijos“. Kitaip tariant, Teisingumo Teismas pirmą kartą šioje jurisprudencijoje aiškiai pripažino, kad toks nacionalinis sprendimas *neatitinka* Sąjungos teisėje numatyto *proporcingumo principo*³⁸.

4. Jurisprudencijoje įtvirtinti principai, susiję su pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygų analize atsižvelgiant į Sąjungos teisę

44. Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su Sąjungos piliečio statuso netekimu, pagrindą iš esmės sudaro du jurisprudencijos principai.

45. Pagal pirmąjį principą valstybių narių kompetencija pilietybės įgijimo ir netekimo srityje turi būti įgyvendinama *laikantis Sąjungos teisės*. Norint suprasti šį principą reikia aiškiai suvokti, koks yra skirtumas tarp šios kompetencijos ir jos įgyvendinimo laikantis Sąjungos teisinės sistemos. Šiuo klausimu norėčiau pabrėžti, kad Teisingumo Teismas niekada nekvestionavo tokios valstybių narių kompetencijos. Kaip pažymėjo generalinis advokatas M. Poiares Maduro, „valstybės narės pilietybės (vadinasi, ir Sąjungos pilietybės) įgijimo ir praradimo [Sąjungos] teisė savaime nereglamentuoja, tačiau valstybės narės pilietybės įgijimo ir praradimo *sąlygos* turi būti suderinamos su [Sąjungos] teise ir nepažeisti Sąjungos piliečio teisių“³⁹. Taigi remiantis šiuo principu negalima teigti, kad visiškai neįmanoma atimti pilietybės tuo atveju, kai netekęs jos asmuo prarastų Sąjungos piliečio statusą, ar pripažinti, kad pilietybės įgijimo ir netekimo *sąlygų* nereikia tikrinti atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁴⁰. Iš tiesų Sąjungos piliečio statusas negali tapti neveiksmingas, todėl jo suteikiamos teisės negali būti pažeistos priimant nacionalinės teisės aktus, kurie neatitinka Sąjungos teisės ir, konkrečiai kalbant, pirma nurodytų Teisingumo Teismo jurisprudencijoje įtvirtintų principų⁴¹.

46. Pagal antrąjį principą *teisminė kontrolė atliekama atsižvelgiant į Sąjungos teisę*, visų pirma į proporcingumo principą. Vertinant, ar laikomasi proporcingumo principo, reikia atsižvelgti į kelis veiksnius: pirmiausia į tai, kad Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmės atitinkamam asmeniui ir jo šeimos nariams, susijusios su teisių, kuriomis naudojasi visi Sąjungos piliečiai, praradimu, nagrinėjamos individualiai, paskui į reikalavimą, kad šios pasekmės atitiktų Chartijoje

³⁵ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

³⁶ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 60 punktas ir 62–72 punktai.

³⁷ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 73 punktas.

³⁸ Sprendimo *Wiener Landesregierung* 74 punktas ir rezoliucinės dalies 2 punktas.

³⁹ Žr. generalinio advokato M. Poiares Maduro išvadą byloje *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23 punktas). Kursyvu išskirta mano.

⁴⁰ Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Poiares Maduro išvadą byloje *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23 punktas).

⁴¹ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 41–43, 45, 48, 56 ir 59 punktus, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 30, 32, 40–42 ir 45 punktus ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 44, 59, 61 ir 73 punktus. Taip pat žr. šios išvados 29–43 punktus ir visų pirma 45 punktą.

garantuojamas pagrindines teises, ir galiausiai prireikus į įpareigojimą *ex tunc* grąžinti pilietybę suinteresuotajam asmeniui. Šie veiksniai yra labai svarbūs atliekant *teisminę* kontrolę *pagal Sąjungos teisę*, ir kompetentingos institucijos bei nacionaliniai teismai, laikydamiesi Teisingumo Teismo reikalavimų, turi išsamiai ir kruopščiai įvertinti, ar pilietybės netekimas, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, yra proporcingas.

47. Taigi beveik nekyla abejonų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamuose teisės aktuose numatytas pilietybės netekimas, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į tuos principus.

C. Dėl jurisprudencijoje įtvirtintų principų taikymo nagrinėjamai bylai

48. Visų pirma primenu, kad pareiškėja pagrindinėje byloje pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį neteko Danijos pilietybės pagal įstatymą, kai jai sukako 22 metai, nes jos su Danija nesiejo faktinis ryšys, o kadangi prašymą išsaugoti Danijos pilietybę ji pateikė sulaukusi 22 metų, negalėjo pasinaudoti šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatyta išimtimi.

49. Taigi pareiškėja pagrindinėje byloje prarado Sąjungos pilietės statusą, kuris pagal suformuotą jurisprudenciją yra pagrindinis valstybių narių piliečių statusas⁴².

50. Atsižvelgiant į pirma pateiktą jurisprudenciją⁴³, konkrečiai kalbant, į Sprendimą *Tjebbes ir kt.*, akivaizdu, kad Sąjungos piliečio, kuris turi tik vienos valstybės narės pilietybę ir netenka pagal SESV 20 straipsnį suteikto statuso bei su juo susijusių teisių, situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį⁴⁴. Vadinasi, kadangi pareiškėjos pagrindinėje byloje situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, vykdydama savo kompetenciją pilietybės srityje Danijos Karalystė turi paisyti Sąjungos teisės ir pareiškėjos situacija turi būti patikrinta atsižvelgiant į šią teisę⁴⁵.

51. Atsižvelgiant į šią išvadą kyla klausimas, ar Danijos pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje numatytas pilietybės netekimas pagal įstatymą atitinka Sąjungos teisę. Primenu, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, tam, kad nacionalinės teisės aktuose nustatytas pilietybės netekimas atitiktų Sąjungos teisę, jis turi atitikti bendrojo intereso pagrindą, o tai reiškia, kad pilietybės netekimas leidžia įgyvendinti siekiamą tikslą ir kad jos atėmimas pagal tuos teisės aktus nėra savavališkas veiksmas⁴⁶.

⁴² 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktą), taip pat Sprendimas *Wiener Landesregierung* (38 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁴³ Žr. šios išvados 29, 30 ir 33 punktus.

⁴⁴ Žr. Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 32 punktą.

⁴⁵ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 42 ir 45 punktus, taip pat Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 32 punktą. Danijos vyriausybė per teismo posėdį teigė, kad iš 1992 m. gruodžio 11–12 d. Edinburge vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime dalyvavusių valstybių ir vyriausybės vadovų sprendimo matyti, jog Danijos Karalystė turi plačią diskreciją nustatyti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas ir laikosi atskiros pozicijos dėl Sąjungos pilietybės. Vis dėlto Komisija priminė, kad atitinkamos šio sprendimo dalys, susijusios su Sąjungos pilietybe, suformuluotos taip pat kaip ir Deklaracijoje Nr. 2 dėl valstybės narės pilietybės, kurią valstybės narės pridėjo prie ES sutarties Baigiamojo akto. Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 40 punktą. Komisija taip pat priminė, kad iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog valstybių narių kompetencija pilietybės įgijimo ir netekimo srityje turi būti įgyvendinama laikantis Sąjungos teisės. Visų pirma žr. Sprendimo *Rottmann* 41 punktą.

⁴⁶ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 51–54 punktus.

52. Pareiškėja pagrindinėje byloje teigia, kad nors Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje numatytu automatinio pilietybės netekimu, netaikant jokių išimčių, siekiama teisėto ir objektyvaus tikslo išlaikyti faktinį ryšį ir apsaugoti ypatingą valstybės narės ir jos piliečių solidarumo ir lojalumo ryšį, vis dėlto toks pilietybės netekimas nereiškia, kad galima užtikrinti šį tikslą. Be to, toje nuostatoje numatytas automatinis netekimas yra neproporcingas, todėl prieštarauja SESV 20 straipsniui, siejamam su Chartijos 7 straipsniu.

53. Priešingai, Danijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose tvirtina, kad vertinant Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies teisėtumą ir proporcingumą asmenų, kurie pateikdami prašymą dėl pilietybės išsaugojimo jau buvo 22 metų amžiaus, atžvilgiu reikia remtis bendru Danijos pilietybės netekimo ir susigrąžinimo tvarkos vertinimu. Danijos pilietybės netekimo *ex lege* proporcingumas asmenų, kuriems sukako 22 metai, atveju taip pat turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į taisyklės dėl pilietybės išsaugojimo iki asmeniui sukanka 22 metai, kurios yra labai švelnios. Be to, Danijos vyriausybė mano, kad taisyklių dėl Danijos pilietybės netekimo teisėtumą ir proporcingumą patvirtina tai, jog remiantis kiekvienu konkrečiu atveju atliktu vertinimu gali būti leidžiama išsaugoti pilietybę, jeigu prašymas pateiktas nesulaukus 22 metų amžiaus.

54. Taigi atsižvelgdamas į nurodytą jurisprudenciją analizuosiu, ar nagrinėjama nacionalinės teisės aktais, kuriuose numatytas Danijos pilietybės netekimas ir pagal kuriuos pareiškėja pagrindinėje byloje prarado Sąjungos pilietės statusą, siekiama teisėto tikslo, ar jie yra tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti ir ar Danijos pilietybės netekimo taisyklės atitinka proporcingumo principą, atsižvelgiant į netekimo pasekmes pareiškėjos pagrindinėje byloje situacijai.

1. Dėl bendrojo intereso pagrindo, įgyvendinamo taikant Danijos pilietybės netekimo tvarką, teisėtumo vertinimo

55. Pirma, primenu, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog valstybė narė teisėtai siekia apsaugoti ypatingą solidarumo ir lojalumo ryšį su savo piliečiais bei teisių ir pareigų abipusiškumą, kurie yra pilietybės santykių pagrindas⁴⁷. Jis pažymėjo, kad įgyvendindama savo kompetenciją apibrėžti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas valstybė narė gali pagrįstai manyti, jog pilietybė rodo jos ir piliečių faktinį ryšį, taigi ji gali susieti pilietybės netekimą su tuo, kad tokio ryšio nėra arba jis nutrūko⁴⁸.

56. Antra, taip pat primenu, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Tjebbes ir kt.* jau turėjo progą išaiškinti, jog kriterijus, pagrįstas tuo, kad tos valstybės narės piliečių įprastinė gyvenamoji vieta pakankamai ilgą laiką yra „ne [atitinkamoje] valstybėje narėje ir ne teritorijose, kuriose taikoma ES sutartis“, gali būti laikomas atspindinčiu tokio faktinio ryšio nebuvimą⁴⁹.

57. Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalimi siekiama užkirsti kelią Danijos pilietybės perdavimui iš kartos į kartą asmenims, neturintiems arba nebeturintiems jokių faktinių ryšių su Danija. Danijos

⁴⁷ Sprendimo *Rottmann* 51 punktą, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 32 punktą ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 52 punktą.

⁴⁸ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 35 punktą. Taip pat žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Tjebbes ir kt.* (C-221/17, EU:C:2018:572, 53 punktą).

⁴⁹ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 36 punktą. Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Tjebbes ir kt.* (C-221/17, EU:C:2018:572, 54 punktą). Kursyvu išskirta mano.

vyriausybė teigia, kad Danijos teisės aktų leidėjas nusprendė, jog užsienyje gimę asmenys, kurie *negyveno Danijoje* arba joje neliko gyventi kiek ilgesniam laikui, augdami pamažu praranda lojalumą ir solidarumą tai valstybei narei bei ryšį su ja⁵⁰.

58. Tokiomis aplinkybėmis laikausi nuomonės, kad, kaip teigia Danijos ir Prancūzijos vyriausybės bei Komisija, iš esmės valstybė narė pagrįstai gali manyti, jog užsienyje gimę asmenys, kurie negyveno šioje valstybėje narėje arba joje neliko gyventi tiek, kad galėtų įrodyti faktinį ryšį su ja, *gali* pamažu prarasti lojalumo bei solidarumo ryšį ir ryšį su ta valstybe nare. Šiuo klausimu pažymiu, kad Europos konvencijos dėl pilietybės 7 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta, jog asmuo *gali* netekti pilietybės pagal įstatymą, jeigu nėra jokio faktinio valstybės ir jos piliečio, nuolat gyvenančio užsienyje, ryšio⁵¹.

59. Taigi manau, kad valstybė narė iš esmės pagrįstai gali, pirma, nuspręsti, jog tokie kriterijai, kaip gyvenimas jos teritorijoje trumpiau nei vienus metus (vertinant bendrą trukmę), rodo, kad nėra faktinio ryšio su ta valstybe nare, ir, antra, nustatyti amžių (pavyzdžiui, 22 metus, kaip nagrinėjamu atveju), kad būtų galima įvertinti, ar įvykdytos pilietybės netekimo sąlygos.

60. Vis dėlto išsamumo sumetimais turiu paminėti svarbų Komisijos rašytinėse pastabose iškeltą klausimą, kuris buvo aptartas teismo posėdyje, pateikus Teisingumo Teismo klausimą, ir yra platesnės apimties nei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjama problema. Klausimas yra toks: ar pilietybės netekimo kriterijus, kuris pagrįstas tuo, kad Danijos pilietis gyvena ne Danijoje, ir kurį taikant nedaroma skirtumo, ar jo gyvenamoji vieta yra Sąjungoje, ar trečiojoje šalyje, gali būti laikomas teisėtu kriterijumi atsižvelgiant į Sąjungos teisę, kai dėl pilietybės netekimo prarandamas Sąjungos piliečio statusas⁵².

61. Iš tiesų, kaip Komisija teisingai pabrėžė savo rašytinėse ir žodinėse pastabose, taikant tokį gyvenamosios vietos kriterijų Danijos pilietis, kuris turi trečiosios šalies pilietybę, yra gimęs kitoje valstybėje narėje ir kurio motina ar tėvas yra danai, pasinaudoję teise į laisvą judėjimą pagal SESV 21 straipsnį, pagal įstatymą netenka Danijos pilietybės, taigi, ir Sąjungos piliečio statuso, jeigu sulaukęs 22 metų atitinka Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nustatytas kumuliacines sąlygas ir jeigu jam netaikoma to įstatymo 8 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje numatyta išimtis. Kitaip tariant, naudodamasis teisėmis, susijusiomis su tėvų turimu Sąjungos piliečių statusu, tas asmuo, kad ir kaip paradoksalu, praranda visas su savo, kaip Sąjungos piliečio,

⁵⁰ Nors abejoju, ar apskritai visi asmenys, kuriems taikoma ginčijama nuostata, pamažu gali prarasti faktinį ryšį, sutinku, kad *tam tikrais atvejais iš esmės gali* egzistuoti rizika pamažu jį prarasti. Be to, laikausi nuomonės, kad visiškai įmanoma manyti, jog tam tikri Sąjungos piliečiai gali turėti faktinių ryšių su daugiau nei viena valstybe nare. Abejoti tokia išvada reikėtų abejoti pačia Sąjungos pilietybės esme. Manau, kad būtų paradoksalu nepripažinti pasekmių, kurias piliečiams gali sukelti naudojimas būtent viena iš pagrindinių Sąjungos laisvių, t. y. laisvu asmenų judėjimu.

⁵¹ Danijos Karalystė 1997 m. lapkričio 6 d. Europos Tarybos priimtą ir 2000 m. kovo 1 d. įsigaliojusią Europos konvenciją dėl pilietybės ratifikavo 2002 m. liepos 24 d. Aiškinamajame pranešime dėl šios konvencijos nurodyta, kad ta nuostata siekiama suteikti valstybei teisę neleisti, jeigu ji to nori, kad jos piliečiai, kurie ilgą laiką gyvena užsienyje, išsaugotų šios valstybės pilietybę, nors nebeturi ryšio su šia valstybe arba šį ryšį pakeitė ryšys su kita šalimi, tačiau tai taikoma asmenims, kurie, kaip šioje byloje, turi dvigubą pilietybę, todėl nėra rizikos, kad jie taps asmenimis be pilietybės. Žr. šio pranešimo 70 punktą.

⁵² Atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą Danijos vyriausybė patvirtino, kad tokio skirtumo nedaroma. Aptardama klausimą, kad Danijos teisės aktuose skiriama, ar asmuo gyvena Suomijoje arba Švedijoje, ar kitoje valstybėje narėje, Danijos vyriausybė per teismo posėdį patvirtino, kad Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog septynerių metų gyvenimo šiose dviejose valstybėse narėse laikotarpis laikomas įrodančiu faktinį ryšį su Danija. Šiuo atžvilgiu Komisija, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą, nurodė, kad tokia taisyklė reiškia diskriminaciją, pagrįstą gyvenamosios vietos valstybe nare, ir ši diskriminacija gali būti laikoma nesuderinama atsižvelgiant į bendrojo intereso pagrindą, kurį siekiama įgyvendinti Danijos teisės aktais. Taip pat žr. šios išvados 6 išnašą.

statusu susijusias teises⁵³. Be to, kitoje valstybėje narėje gimęs asmuo šias teises taip pat praranda ir tuo atveju, jeigu būdamas 18–22 metų amžiaus pasinaudoja laisvo judėjimo ir apsigyvenimo šalyje teise, visų pirma norėdamas dirbti ar apsigyventi kitoje valstybėje narėje⁵⁴.

62. Šiuo klausimu, nors ir pritariu Komisijos abejonėms dėl tokio gyvenamosios vietos kriterijaus teisėtumo ir jo bendro poveikio laisvam piliečių judėjimui Sąjungoje, manau, kad nagrinėjamoje byloje nereikia konkrečiai ir išsamiai nagrinėti šio aspekto siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą. Iš tiesų iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, išskyrus trijų ar keturių savaičių viešnagę Prancūzijoje⁵⁵, pareiškėja pagrindinėje byloje nesilankė jokioje kitoje valstybėje narėje, tik Danijoje; ji visada gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose. Vis dėlto toliau pateiksiu pastabų, jeigu Teisingumo Teismas laikytųsi kitokios nuomonės.

63. Visų pirma primenu, kad byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Tjebbes ir kt.*, pirmesniuose punktuose nurodytos problemos nekilo, nes taikant gyvenamosios vietos kriterijų, numatytą Nyderlandų teisės aktuose, ginčytuose byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, nebuvo daroma skirtumo pagal tai, ar gyvenamoji vieta yra Nyderlanduose, ar kitoje valstybėje narėje⁵⁶. Taigi, nors iš tiesų šiame sprendime Teisingumo Teismas tokį kriterijų laikė rodančiu faktinio ryšio su valstybe nebuvimą, jis vis dėlto patikslino, kad nagrinėta situacija, kai gyvenamoji vieta yra „ne [atitinkamoje] valstybėje narėje ir ne *teritorijose, kuriose taikoma ES sutartis*“⁵⁷.

64. Be to, reikia priminti, kad dėl Sąjungos piliečių, gimusių priimančiojoje valstybėje narėje ir niekada nepasinaudojusių teise laisvai judėti, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad šie piliečiai turi teisę remtis SESV 21 straipsnio 1 dalimi ir jai įgyvendinti priimtomis nuostatomis⁵⁸.

65. Galiausiai manau, kad akivaizdu, jog taikant kriterijų, pagal kurį, kalbant apie pilietybės netekimą sulaukus 22 metų, dėl kurio atitinkamas asmuo praranda Sąjungos piliečio statusą, neskiriama, ar asmuo nuolat gyvena arba apsigyvena trečiojoje šalyje, ar valstybėje narėje, aiškiai ribojama teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, o toks ribojimas gali atgrasyti Danijos pilietį nuo naudojimosi ta teise⁵⁹. Šiuo klausimu turiu pabrėžti, kad nesuprantu, kaip galima teigti, jog toks Sąjungos piliečių teisės laisvai judėti ir apsigyventi šalyje ribojimas yra proporcingas. Iš tiesų manau, kad aplinkybė, jog Sąjungos pilietis gali netekti pilietybės dėl to, kad nuolat gyvena kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietis jis yra, reiškia, kad neproporcingai ribojama jo teisė laisvai judėti ir apsigyventi šalyje. Kaip per teismo posėdį teisingai pažymėjo Komisija, dėl to, kad Sąjungos pilietis nuolat gyvena ar apsigyvena Sąjungos teritorijoje, jo ir jo kilmės valstybės narės faktinis ryšys neturėtų būti laikomas nutrauktu.

⁵³ Atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą Komisija pabrėžė, kad taikant tokį kriterijų atitinkamas Danijos pilietis, pasinaudojęs teise judėti ir apsigyventi tam tikroje šalyje, šios teisės netenka.

⁵⁴ Manau, kad taip yra tuo atveju, kai Nyderlanduose gimęs Danijos pilietis, kurio tėvas yra danas, o motina – JAV pilietė, sulaukęs 18 metų pasinaudoja laisvo judėjimo ir apsigyvenimo šalyje teise, išvyksta dirbti ar studijuoti į Italiją ir lieka joje iki 22 metų. Taip pat pažymėtina, kad, kaip atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą paaiškino Komisija, į Sąjungos teisės taikymo sritį patenka ir situacija, kai toks pilietis turi dvigubą Danijos ir Italijos pilietybę. Tokiu atveju kalbama ne apie Sąjungos piliečio statuso praradimą, o apie teisės laisvai judėti ir apsigyventi Sąjungoje apribojimą.

⁵⁵ Pareiškėja pagrindinėje byloje per teismo posėdį patvirtino, kad tai buvo atostogos.

⁵⁶ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 10 punktas.

⁵⁷ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 36 punktas. Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Tjebbes ir kt.* (C-221/17, EU:C:2018:572, 54 punktas). Kursyvu išskirta mano.

⁵⁸ 2004 m. spalio 19 d. Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 26 punktas), 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 42 ir 43 punktai) ir 2019 m. spalio 2 d. Sprendimas *Bajratari* (C-93/18, EU:C:2019:809, 26 punktas).

⁵⁹ Žr. generalinio advokato M. Poiaras Maduro išvadą byloje *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 32 punktas); joje nurodyta: „valstybės teisės aktu, kuriame būtų nustatyta, kad pilietybė prarandama persikėlus gyventi į kitą valstybę narę, be abejo, būtų pažeista [SESV 21] straipsnyje įtvirtinta Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje“.

66. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgdamas į savo abejones dėl gyvenamosios vietos kriterijaus, kaip antai nustatyto Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje, poveikio laisvam piliečių judėjimui Sąjungoje, manau, kad pagrindinėje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis pagal Sąjungos teisę iš esmės nedraudžiama valstybei narei šioje nuostatoje nurodytais atvejais numatyti, kad atitinkamas asmuo pilietybės netenka dėl bendrojo intereso pagrindų, net jeigu jis dėl pilietybės netekimo praranda Sąjungos piliečio statusą.

2. Dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų proporcingumo patikros atsižvelgiant į pilietybės netekimo pasekmes atitinkamam asmeniui

67. Remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija, visų pirma Sprendimo *Tjebbes ir kt.*⁶⁰ 40–42 punktais, abejoju, ar Danijos pilietybės netekimo sulaukus 22 metų tvarka, numatyta Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje ir Danijos institucijų taikoma administracinėje praktikoje, atitinka proporcingumo principą. Abejonių kyla ne dėl vieno pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės aktų aspekto, bet dėl kelių šios tvarkos nuostatų, susijusių su tuo, kad, pirma, nėra individualiai vertinamos Sąjungos piliečio statuso praradimo pasekmės bet kuriam asmeniui, pateikusiam prašymą suėjus 22 metams, atsižvelgiant į Sąjungos teisę, ir, antra, prarastos pilietybės negalima susigrąžinti *ex tunc*.

a) Dėl to, kad sistemingai nėra individualiai vertinamos Sąjungos piliečio statuso praradimo pasekmės bet kuriam asmeniui, pateikusiam prašymą suėjus 22 metams, atsižvelgiant į Sąjungos teisę

68. Primenu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui abejonių kyla dėl to, kad Danijos pilietybės, taigi, ir Sąjungos piliečio statuso, netenkama automatiškai ir kad Pilietybės įstatyme nenumatyta jokių išimčių. Kaip Komisija nurodė per teismo posėdį, pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju *niekada* nebuvo individualiai įvertinta pilietybės netekusio asmens situacija ir prirėkus jo šeimos situacija. Manau, kad šis klausimas yra pagrindinė problema, kylanti taikant nagrinėjamoje byloje ginčijamą pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarką.

69. Pirma, pažymiu, kad Danijos pilietis turi *vienintelį būdą* pasiekti, kad būtų *individualiai įvertintos* pilietybės netekimo, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, pasekmės atsižvelgiant į Sąjungos teisę, – toks būdas yra pateikti prašymą išsaugoti Danijos pilietybę *iki* jam sukaks 22 metai⁶¹, tiksliau, laikotarpiu *nuo 21 iki 22 metų*⁶²; manau, kad šis laikotarpis yra labai trumpas. Jeigu Danijos piliečio prašymas pateikiamas sulaukus 22 metų, jis vertinamas tik siekiant patikrinti, ar įvykdytos Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatytos

⁶⁰ Žr. šios išvados 35 ir 36 punktus.

⁶¹ Dėl Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pakeitimo, padaryto priėmus Sprendimą *Tjebbes ir kt.*, žr. šios išvados 25 punktą.

⁶² Primenu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, jog tuo atveju, kai prašymas dėl pilietybės išsaugojimo pateikiamas *iki 21 metų amžiaus*, Imigracijos ir integracijos ministerija *nesprendžia*, ar pareiškėjas išsaugojo Danijos pilietybę, ir tik išduoda Danijos pilietybės pažymėjimą *nedarant poveikio tam*, kad sulaukęs 22 metų amžiaus jis gali šios pilietybės netekti pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnį. Pripažįstu, kad man atrodo neįtikinamas argumentas, jog pilietybės išsaugojimas turi būti vertinamas kuo labiau priartėjus terminui, kai asmeniui sueina 22 metai, kad Danijos institucijos galėtų nuspręsti dėl jo. Žr. šios išvados 24 punktą.

sąlygos. Jeigu sąlygos įvykdytos, prašymas automatiškai atmetamas⁶³ ir atitinkamas asmuo ne tik netenka Danijos pilietybės ir kartu Sąjungos piliečio statuso, bet ir praranda galimybę pasiekti, kad kada nors būtų individualiai įvertintos šio netekimo pasekmės atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

70. Antra, pažymiu, kad iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paaškinimų matyti, jog priėmus Sprendimą *Tjebbes ir kt.* Imigracijos ir integracijos ministerija nusprendė, kad būvę Danijos piliečiai, kuriems 1993 m. lapkričio 1 d. arba vėliau sukako 22 metai, kurie pateikė prašymą išsaugoti pilietybę *iki* jiems sukankant 22 metams ir dėl kurių nuspręsta, jog jie neteko pilietybės pagal Pilietybės įstatymo 8 straipsnį, taigi neteko ir Sąjungos pilietybės, gali prašyti peržiūrėti šį sprendimą⁶⁴. Nors tokie piliečiai turėjo teisę į šią peržiūrą pagal Sąjungos teisę, vis dėlto pareiškėja pagrindinėje byloje, kuriai 22 metai sukako po 1993 m. lapkričio 1 d., šios teisės neturėjo, nes prašymą dėl pilietybės išsaugojimo pateikė praėjus 43 dienoms *po to*, kai jai sukako 22 metai.

1) Dėl Danijos vyriausybės prieštaravimų

71. Aptardamas priežastį, dėl kurios buvo paliktas galioti Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nustatytas reikalavimas, kad prašymas dėl Danijos pilietybės išsaugojimo turi būti pateiktas *iki* 22 metų amžiaus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad iš šios nuostatos parengiamųjų darbų matyti, jog Danijos teisės aktų leidėjas, iš dalies pakeitęs šią nuostatą, kad ji atitiktų Sprendimą *Tjebbes ir kt.*, manė, jog „šiam sprendime, regis, nereikalaujama numatyti sisteminės galimybės atlikti tokį [individualų] vertinimą“.

72. Šiuo klausimu Danijos vyriausybė savo rašytinėse ir žodinėse pastabose pažymėjo, kad Sprendime *Tjebbes ir kt.* nenurodyta, kad turi būti numatyta galimybė bet kada atlikti individualų vertinimą, kai to pageidauja atitinkamas asmuo. Ji šį sprendimą aiškina taip, kad pakanka to, jog galima atlikti individualų vertinimą, ir teigia, kad tokia galimybė numatyta tuo atveju, jei prašymas dėl pilietybės išsaugojimo pateikiamas iki 22 metų amžiaus.

73. Nagrinėjamoje byloje, jeigu būtų pritarta tokiam aiškinimui, kiltų šie klausimai: ar tam tikrais atvejais turi būti laikoma, kad asmuo gali netekti valstybės narės pilietybės ir dėl to prarasti Sąjungos piliečio statusą, *jokiais atvejais* neatlikus individualaus tokio netekimo ir jo pasekmių šiam asmeniui pagal Sąjungos teisę vertinimo? Ar turi būti laikoma, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatyta valstybių narių pareiga atlikti individualų vertinimą gali būti apribota taikant naikinamąjį terminą, kaip siūlo Danijos vyriausybė?

74. Atsižvelgdamas į šiuos klausimus turiu padaryti aiškią išvadą, kad Danijos teisės aktų leidėjo ir vyriausybės pateiktam Sprendimo *Tjebbes ir kt.* aiškinimui negalima pritarti, nes jis pagrįstas neteisingu sprendimo vertinimu.

⁶³ Per teismo posėdį Danijos vyriausybė, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą, nurodė, kad nors Danijos institucijos sistemingai *neinformuoja* Danijos piliečių apie pilietybės netekimo sąlygas sukakus 22 metams, taisyklė dėl Danijos pilietybės netekimo vis dėlto yra pateikta paso 2 puslapyje. Be to, vyriausybė taip pat patikslino, kad Danijos pilietybės netekusio asmens pasas nebegalioja nuo 22 metų amžiaus. Dėl šio aspekto manau, kad paso 2 puslapyje pateikta nuoroda į tą taisyklę neturi poveikio byloje nagrinėjamai pagrindinei problemai, t. y. tam, kad pareiškėja pagrindinėje byloje visiškai negali ginčyti pilietybės netekimo, dėl kurio prarado Sąjungos pilietės statusą, taigi, ir pasiekti, kad būtų patikrintas šio netekimo pasekmių proporcingumas atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

⁶⁴ Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi Imigracijos ir integracijos ministerijos dokumentu „Orientering om behandlingen af ansøgninger om bevis for bevarelse af dansk indfødsret efter EU-Domstolens dom i sag C-221/17, *Tjebbes*“ (Informacija apie prašymų išduoti pažymėjimą dėl Danijos pilietybės išsaugojimo nagrinėjimą priėmus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą *Tjebbes*, C-221/17).

75. Pirma, manau, kad taip vertinant neatsižvelgiama į kompetentingų institucijų ir nacionalinių teismų pareigą laikytis proporcingumo principo, kiek tai susiję su Sąjungos piliečio statuso praradimu, ir, atsižvelgiant į šio principo laikymąsi, individualiai įvertinti to statuso praradimo pasekmes pagal Sąjungos teisę.

76. Antra, dėl tokio valstybių narių aiškinimo Teisingumo Teismo išaiškintas SESV 20 straipsnis gali tapti neveiksmingas tokiais atvejais, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje. Primenu, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos piliečio statusas turi būti pagrindinis valstybių narių piliečių statusas. Vadinasi, šis statusas negali prarasti veiksmingumo, taigi jo suteikiamos teisės negali būti pažeistos priimant Sąjungos teisės neatitinkančius nacionalinės teisės aktus.

2) Dėl Sprendimo „Tjebbes ir kt.“ teisingo aiškinimo

77. Primenu, kad iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog taikant principą, pagal kurį valstybių narių kompetencija pilietybės įgijimo ir netekimo srityje turi būti įgyvendinama laikantis Sąjungos teisės, negalima pripažinti, kad pilietybės netekimo, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, sąlygų nereikia tikrinti atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁶⁵. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas Sprendime *Tjebbes ir kt.* nurodė, kad valstybės narės pilietybės netekimas pagal įstatymą būtų nesuderinamas su proporcingumo principu, jei pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas jokiais atvejais nebūtų įmanoma kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti šio pilietybės netekimo pasekmių suinteresuotiesiems asmenims, atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁶⁶.

78. Vis dėlto konstatuoju, kad, priešingai, nei Teisingumo Teismas nurodė Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 41 ir 42 punktuose, susidarius tokiai situacijai, kaip pareiškėjos pagrindinėje byloje, kai Danijos pilietybės netenkama pagal įstatymą ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, Danijos institucijos *negali* kiekvienu konkrečiu atveju *įvertinti*, kokios yra šio netekimo pasekmės *visiems* Danijos piliečiams, kurie pateikė prašymus išsaugoti Danijos pilietybę sulaukę 22 metų. Iš tiesų tokio netekimo pasekmių šiems piliečiams proporcingumas pagal Sąjungos teisę individualiai nėra vertinamas *jokiais atvejais*. Manau, kad toks vertinimas neatliekamas ne tik automatiškai (tai konstatavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), bet ir *sistemiškai*.

79. Remiantis teisingu Sprendimo *Tjebbes ir kt.* aiškinimu turi būti numatyta galimybė *visas* situacijas, kai netenkama pilietybės ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, vertinti atsižvelgiant į proporcingumo principą, Teisingumo Teismo išaiškintą jurisprudencijoje dėl SESV 20 straipsnio, taigi individualų vertinimą privaloma atlikti *taip pat* ir tuo atveju, kai asmenų situacija tokia, kaip pareiškėjos pagrindinėje byloje. Vis dėlto atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamus teisės aktus tam tikros situacijos, kai Sąjungos piliečio statuso praradimas gali turėti neproporcingų pasekmių, niekada negalės būti vertinamos pagal Sąjungos teisę, net jeigu atitinkami asmenys netenka visų su šiuo statusu susijusių teisių.

80. Ar galima su tuo sutikti? Aš taip nemanau.

⁶⁵ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 41–43, 45, 48, 56 ir 59 punktus, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 30, 32, 40–42 ir 45 punktus ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 44, 59, 61 ir 73 punktus. Taip pat žr. šios išvados 29–43 punktus, visų pirma 45 punktą.

⁶⁶ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 41 punktą. Primenu, kad byloje, kurioje buvo priimtas šis sprendimas, Teisingumo Teismas turėjo nuspręsti ne dėl kompetencijos nacionalinės teisės aktuose nustatyti pilietybės netekimo sąlygą (kaip antai sąlygą, kad valstybės narės piliečiai turi būti nepertraukiamai dešimt metų gyvenę ne toje valstybėje narėje ir ne Sąjungoje), bet dėl šių teisės aktų neatitikties proporcingumo principui, nes pagal juos *jokiais atvejais* nebuvo galima vertinti pilietybės netekimo pasekmių atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Dėl tokio skirtumo žr. mano pastabas šios išvados 45 punkte.

81. Šiuo klausimu primenu, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Wiener Landesregierung* jau yra pripažinęs, kad *bet koks* Sąjungos piliečio statuso *praradimas*, net laikinas, reiškia, kad atitinkamas asmuo neribotą laiką prarado galimybę pasinaudoti visomis šio statuso suteikiamomis teisėmis⁶⁷. Vadinasi, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai 22 metų sulaukęs asmuo jau yra netekęs pilietybės pagal įstatymą, taigi, ir Sąjungos piliečio statuso, ir neturi galimybės užginčyti šio netekimo atsižvelgdamas į jo pasekmes jam pagal Sąjungos teisę, atitinkama valstybė narė privalo užtikrinti SESV 20 straipsnio veiksmingumą.

82. Jeigu, kaip nagrinėjama atveju, pilietybės netekimo, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, pagrindai iš esmės yra teisėti, pilietybės galima netekti tik tuo atveju, jei kompetentingos institucijos ir nacionaliniai teismai laikosi proporcingumo principo. Vienas dalykas yra tai, kad nacionalinės teisės akte gali būti numatyta *taisyklė* dėl pilietybės netekimo pagal įstatymą (pasirinkti tokią teisės nuostatą priklauso išimtinai valstybių narių kompetencijai). Vis dėlto visai kas kita, kai vykdant šiame teisės akte numatytą *nacionalinę procedūrą* atitinkamam asmeniui neleidžiama ginčyti pilietybės netekimo siekiant, kad būtų patikrinta, ar laikomasi proporcingumo principo⁶⁸, taigi, ir pasiekti, kad būtų individualiai įvertintos netekimo pasekmės. Vadinasi, aplinkybė, kad valstybė narė gali teisėtai numatyti pilietybės netekimą *ex lege*, turi būti vertinama atskirai nuo klausimo, ar šis netekimas atitinka proporcingumo principą pagal Sąjungos teisę.

83. Tokiomis aplinkybėmis galima teigti, kad asmenų, pateikusių prašymą sukakus 22 metams, atveju visiškai ir sistemingai neatliekant individualaus vertinimo negalima įgyvendinti tikslo, kurio siekiama numačius pareigą įvertinti proporcingumą, t. y. tikslo suteikti tiems asmenims galimybę išsaugoti atitinkamos valstybės narės pilietybę, taigi, ir Sąjungos piliečio statusą, taip pat galima tvirtinti, kad ginčijamoje nuostatoje numatytas pilietybės atėmimas yra savavališkas ir nenuoseklus aktas.

84. Kaip pavyzdys paminėtas dviejų Danijos pilietybę turinčių seserų AA ir BB atvejais. AA gimė Danijoje, bet praėjus keliems mėnesiams po gimimo su tėvais persikėlė į JAV. Priešingai, BB gimė JAV ir jos situacija yra tokia pati kaip pareiškėjos pagrindinėje byloje. Tokiu atveju šioms dviem seserims taikant Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalį AA išsaugos Danijos pilietybę, nes yra gimusi Danijoje, o jos sesuo BB, pateikusi prašymą išsaugoti Danijos pilietybę netrukus po to, kai jai sukako 22 metai, automatiškai neteks pilietybės, taigi, ir Sąjungos pilietės statuso, ir *neturės galimybės užginčyti tokio netekimo*.

85. Šioje byloje pareiškėja pagrindinėje byloje, atsakydama į Teisingumo Teismo per posėdį pateiktą klausimą, nurodė, kad jos broliai ir seserys galėjo išsaugoti Danijos pilietybę, taigi, ir Sąjungos piliečių statusą, nes laiku pateikė prašymą. Vadinasi, situacija yra tokia, kad pareiškėja pagrindinėje byloje vienintelė iš šeimos narių neteko Danijos pilietybės ir Sąjungos pilietės statuso.

86. Šiuo klausimu reikia priminti, kad individualiai vertinant atitinkamo asmens situaciją prireikus turi būti išnagrinėta jo šeimos situacija siekiant nustatyti, ar atitinkamos valstybės narės pilietybės netekimas, jei dėl to netenkama ir Sąjungos piliečio statuso, sukeltų pasekmių, kurios, palyginti su nacionalinės teisės aktu leidžiamu tikslu, neproporcingai paveiktų įprastą jo šeimos gyvenimą ir profesinę veiklą, atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁶⁹. Jeigu proporcingumas

⁶⁷ Šio sprendimo 48 punktas.

⁶⁸ Pavyzdžiui, vykdant kelionės dokumento panaikinimo procedūrą arba teikiant prašymą išduoti naują pasą.

⁶⁹ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 44 punktas ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 59 punktas.

neįvertintas, kompetentingos nacionalinės institucijos, o prireikus ir nacionaliniai teismai negalės įsitikinti, kad toks pilietybės netekimas atitinka Chartijoje garantuojamas pagrindines teises, ypač teisę į pagarbą šeimos gyvenimui, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje⁷⁰.

87. Taigi manau, kad neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės aktų leidėjas teisėtai pasirinko nustatyti galutinę datą, nuo kurios *ex lege* netenkama pilietybės, kompetentingos institucijos arba prireikus nacionaliniai teismai turi turėti galimybę individualiai įvertinti *visus* pilietybės netekimo, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, atvejus, kai pateikiamas prašymas išsaugoti pilietybę. Tokiu atveju kyla klausimas, į kurį laikotarpį reikėtų atsižvelgti atliekant tokį vertinimą ir tikrinant atitiktį proporcingumo principui. Šiuo atžvilgiu Komisija pagrįstai nurodė, kad vertinimas gali būti atliekamas atsižvelgiant į 22 metų sulaukusio suinteresuotojo asmens situaciją. Kadangi individualus vertinimas taip pat galimas ir tada, kai prašymas išsaugoti pilietybę pateikiamas sulaukus 22 metų, manau, kad toks laikotarpis, į kurį atsižvelgiama siekiant atlikti šį vertinimą, apribojimas atitinka ir teisinio saugumo, ir proporcingumo principus. Šiuo klausimu reikia pridurti, kad jeigu vertinimas atliekamas atsižvelgiant į 22 metų sulaukusio atitinkamo asmens situaciją, dėl tam tikrais atvejais galinčių susiklostyti naujų faktinių aplinkybių vis dėlto gali prireikti iš naujo įvertinti tuos atvejus.

b) Dėl galimybės susigrąžinti pilietybę „ex tunc“ nebuvimo taikant pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarką, nustatčius galimybę ją susigrąžinti vėliau, vykdant bendrą natūralizacijos procedūrą

88. Kaip jau minėjau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat kyla klausimas dėl to, kad sulaukus 22 metų pilietybę sunku susigrąžinti natūralizacijos tvarka. Danijos vyriausybė tuo klausimu teigia, kad nagrinėjant asmenų, kurie pateikdami prašymą dėl pilietybės išsaugojimo buvo sulaukę 22 metų, Pilietybės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje numatyto pilietybės netekimo proporcingumą reikia bendrai įvertinti Danijos pilietybės netekimo ir susigrąžinimo tvarką.

89. Šiuo klausimu, kaip jau minėjau, taikant pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarką buvusiems Danijos piliečiams suteikiama galimybė vėliau susigrąžinti pilietybę vykdant bendrą natūralizacijos procedūrą, jeigu jie atitinka tam tikrus reikalavimus, įskaitant reikalavimą gyventi šalyje prašymo dėl natūralizacijos pateikimo metu ir būti nepertraukiamai gyvenus Danijoje devynerius metus⁷¹.

90. Ar šios galimybės susigrąžinti pilietybę pakanka, kad Danijos pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarką būtų galima laikyti atitinkančia reikalavimus, numatytus Sąjungos teisėje, kurią Teisingumo Teismas išaiškino Sprendime *Tjebbes ir kt.*?

91. Aš taip nemanau.

92. Pirma, kaip jau nurodžiau, Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje įtvirtino principą, kad valstybių narių kompetencija pilietybės įgijimo ir netekimo srityje turi būti įgyvendinama laikantis Sąjungos teisės⁷².

⁷⁰ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 45 punktą ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 61 punktą.

⁷¹ Žr. šios išvados 8 ir 26 punktus.

⁷² Žr. 1992 m. liepos 7 d. Sprendimą *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295, 10 punktą), Sprendimą *Rottmann* (39 ir 41 punktai), Sprendimą *Tjebbes ir kt.* (30 punktą), 2021 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“* (C-490/20, EU:C:2021:1008, 38 punktą) ir Sprendimą *Wiener Landesregierung* (37 punktą).

93. Antra, taip pat minėjau, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog, esant tokiai situacijai, kai valstybės narės pilietybės netenkama pagal įstatymą ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, kompetentingos nacionalinės institucijos ir teismai turi turėti galimybę ne tik kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti tokio pilietybės netekimo pasekmes, bet ir prireikus *ex tunc* gražinti suinteresuotajam asmeniui pilietybę, kai jis paprašo išduoti kelionės dokumentą ar bet kurią kitą jo pilietybę patvirtinantį dokumentą⁷³.

94. Pažymėtina, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą Danijos pilietybės netekimo tvarką tokios galimybės nėra ir tai prieštarauja Teisingumo Teismo sprendimui *Tjebbes ir kt.* Toks pilietybės netekimas, net kai pilietybė prarandama *nustatytam* kelerių metų laikotarpiui, kaip yra nagrinėjamu atveju, reiškia, kad atitinkamas asmuo visą šį laikotarpį praranda galimybę pasinaudoti visomis Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis⁷⁴. Taigi, mano nuomone, tam, kad Danijos pilietybės netekimo pagal įstatymą tvarką būtų galima laikyti atitinkančia proporcingumo principo reikalavimus pagal SESV 20 straipsnį, nepakanka, kad egzistuotų galimybė susigrąžinti pilietybę, net jeigu taikomi švelnesni bendrieji gyvenimo šalyje reikalavimai.

95. Tokiomis aplinkybėmis laikausi nuomonės, kad siekiant įvykdyti reikalavimus, numatytus Sprendime *Tjebbes ir kt.* Teisingumo Teismo išaiškintoje Sąjungos teisėje, nepakanka patikrinti, ar pilietybės netekimo, dėl kurio prarastas Sąjungos piliečio statusas, pasekmės yra proporcingos pagal Sąjungos teisę, kai tokia patikra atliekama tik tuo atveju, jei atitinkamas asmuo to prašo iki jam sueis 22 metai, ir nėra galimybės šiam asmeniui *ex tunc* susigrąžinti pilietybės.

V. Išvada

96. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui pateikti *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) tokį atsakymą į prejudicinį klausimą:

SESV 20 straipsnis, siejamas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsniu,

turi būti aiškinamas taip, kad

pagal jį draudžiami valstybės narės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad asmuo tam tikromis sąlygomis pagal įstatymą netenka šios valstybės narės pilietybės sulaukęs 22 metų, kai nėra faktinio ryšio su ta valstybe ir jeigu iki sueinant tokiam amžiui nebuvo pateikta prašymo išsaugoti pilietybę, o asmenys, neturintys kitos valstybės narės pilietybės, dėl pilietybės netekimo praranda Sąjungos piliečio statusą bei su juo susijusias teises, ir tokio netekimo pasekmės jų situacijai pagal Sąjungos teisę nėra individualiai vertinamos atsižvelgiant į proporcingumo principą tuo atveju, jei prašymas išsaugoti pilietybę pateikiamas sulaukus 22 metų, numačius galimybę atitinkamiems asmenims *ex tunc* susigrąžinti pilietybę, kai jie prašo išduoti kelionės dokumentą ar bet kurią kitą pilietybę patvirtinantį dokumentą.

⁷³ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 42 punktą ir rezoliucinę dalį.

⁷⁴ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Wiener Landesregierung* 48 punktą.